ACTA PALAEONTOLOGICA POLONICA

Olbrzymie dinozaury drapieżne Azji i Ameryki Północnej: Porównanie czaszek *Tarbosaurus bataar* i *Tyrannosaurus rex*

Jørn H. Hurum and Karol Sabath
Acta Palaeontologica Polonica 48 (2), 2003: 161-190

Opisano czaszkę *Tarbosaurus bataar* niedawno rozpreparowaną na poszczególne kości i porównano z czaszką *Tyrannosaurus re*x również w postaci izolowanych kości. Czaszki obu przedstawicieli tyranozaurów są wysokie, jednak w widoku z góry czaszka *T. rex* jest bardzo szeroka z tyłu w porównaniu z wąskim pyskiem. U *Ta. bataar* czaszka jest węższa (dotyczy to szczególnie jej dolnej części: kości przedszczękowych, szczękowych, jarzmowych oraz kompleksu kości kwadratowej), przy czym rozszerzenie tylnej części czaszki jest mniej gwałtowne. Wąski pysk przypomina prymitywniejsze tyranozaury północnoamerykańskie. Najbardziej oczywista różnica między *T. rex* a *Ta. bataar* dotyczy wypukłości zrośniętych kości nosowych, które u *Ta. bataar* są najwyższe między kośćmi łzowymi i są słabiej połączone z sąsiednimi kośćmi czaszki niż u pozostałych tyranozaurów. Wynika to z innego mechanizmu przenoszenia naprężeń powstających podczas zaciskania szczęk u *Ta. bataar*. Sugerujemy zgodny z paleogeografią podział podrodziny Tyrannosaurinae na formy azjatyckie (*Tarbosaurus* i być może *Alioramus*) oraz północnoamerykańskie (*Daspletosaurus* i *Tyrannosaurus*). Podział taki znajduje potwierdzenie w różnicach anatomicznych między obiema grupami: u form azjatyckich kości nosowe nie uczestniczą w głównym ciągu kości przenoszących obciążenia z górnej szczęki, a zazębione połączenie kości zębowej z kątową sprawia, że żuchwa jest sztywniejsza.

Key words: Dinosauria, Theropoda, Tyrannosauridae, Tarbosaurus, Tyrannosaurus, skull, anatomy, Mongolia.

Jørn H. Hurum [j.h.hurum@nhm.uio.no], Paleontologisk Museum, Boks 1172 Blindern, N–0318 Oslo, Norway; Karol Sabath [sabath@twarda.pan.pl], Instytut Paleobiologii PAN, ul. Twarda 51/55, PL–00–818 Warszawa, Poland.

Full text (1,737.2 kB)